

Омурбекова Ж

**К. ТЫНЫСТАНОВДУН КЫРГЫЗ ТИЛИ ОКУУ КИТЕПТЕРИНИН
ДИДАКТИКАЛЫК НЕГИЗДЕРИ**

Омурбекова Ж

**ОСНОВЫ КЫРГЫЗСКОГО ЯЗЫКА ШКОЛЬНЫХ УЧЕБНИКОВ,
ДИДАКТИЧЕСКАЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНОСТЬ
К. ТЫНЫСТАНОВА**

Zh. Omurbekova

**BASICS OF THE KYRGYZ SCHOOL OF SCHOOL TEXTBOOKS, DIDACTICAL
FOUNDATION OF K. TYNISTANOV**

Аннотация: Бул илимий макалада профессор К. Тыныстановдун окуу китептеринин, грамматикаларынын, анын илимий-теориялык жана практикалык маселелерин, дидактикалык негиздерин, бүгүнкү күндөгү ролун, маанисинаныктоого, ачып көрсөтүүгө аракеттер жасалган.

Негизги сөздөр: грамматика, грамматикалык категория, морфология, синтаксис, сүйлөм, ээ, баяндооч, аныктооч, толуктооч, бышыктооч, сөз айкашы, татаал сүйлөм ж. б.

Аннотация: В данной статье автор попытался раскрыть научно-теоретические и практические вопросы, дидактические основы учебники, грамматики проф. К. Тыныстановова, а также определить роль и значение на сегодняшний день.

Ключевые слова: грамматика, грамматическая категория, морфология, синтаксис, предложение, подлежащее, сказуемое, определение, дополнение, обстоятельство, словосочетание, сложное предложение и т. д.

Annotation: The article is devoted to determine K. Tynystanov's Grammar book, and nowadays's scientific and theoretical value and role.

Keywords: grammar, grammatical category, morphology, syntax, sentence, subject, predicate, determining additions, the circumstances, the phrase, complex sentences, etc.

Кыргыз тил илиминин тарыхында эне тили боюнча алгачкы окуу китептерин жазып, нормативдүү жана илимий грамматикаларды түзүүдө көп эмгек сиңирген окумуштуу-илимпоз, тунгуч “**Кызыл**” профессор – Касым Тыныстан уул болгон.

Дидактиканын талабы боюнча мугалим жана окуу китеби материалдарды толук түшүнүү үчүн, негизинен, окуучунун кабыл алуусуна, ишмердүүлүгүнө, анын өсүп-өнүгүшүнө, жетилишине таянышы керек. Окуучулардын ишмердүүлүктөрүн активдештирүүнүн негизги жолдорунун бири өз алдынча иштөөгө, жекече тыянак чыгарууга, машыгууга көндүрүүдө турат. Окумуштуунун окуу китептеринин дидактикалык негиздерин талдоого алууда биз окуу китептерин 2 бөлүккө бөлүп карадык. Биринчиси, алгачкы окуу китептери деп, ага К. Тыныстановдун 4 окуу китеби окумуштуунун туулганынын 100 жылдыгына карата 2001-жылы «Кыргызстан-Сорос» фондусу аркылуу «Алгачкы эмгектер» деген аталышта чыккан. Аларга «Биздин тил» (1927), «Окуу-жазуу бил» (1927), «Жаңы айыл» (1929), «Тил сабагы» (1932) окуу китептери кирет. Экинчиси,

грамматикалары: “Кыргыз тилинин морфологиясы”(1934) менен “Кыргыз тилинин синтаксиси”(1936).

«**Биздин тил**» 1927-жылы Ташкенттен араб алфавити менен жарык көргөн. Көлөмү 56 бет. Бул окуу китебинин түзүлүшүнө көңүл буралы.

К. Тыныстановдун окуу китептеринде пайдаланылган тексттерде, көнүгүү үчүн берилген элдик оозеки чыгармалардын үлгүлөрү жана коомдо болуп жаткан ар кандай көрүнүштөр, тилди окутуу объектисин гана аткарбастан, эл таануучулук, өлкө таануучулук, тарыхты үйрөнүүчүлүк функцияны гана аткаргандыгы менен кызыктуу. К. Тыныстановдун окуу китептериндеги көнүгүүлөрдү терең талдоо аркылуу азыркы кыргыз тили боюнча окуу китептерин түзүүгө кадимкидей кызмат кылуучу дидактикалык идеяларды алууга болот деп ойлойбуз[1].

Бул китеп К. Тыныстановдун араб графикасында 1927-жылы Москвада басылып чыккан окуу китеби «**Окуу-жазуу бил**» деп аталат. Таанып, сабат ачууга багытталып, алиппе жана алиппеден кийинки бөлүм болуп экиге бөлүнөт. Бул китеп структуралык түзүлүшү боюнча 1925-жылы чыккан И. Арабаевдин «Кыргыз алиппесинен» анча айырмаланбайт. Алиппе мезгилинде тамга таанытуу, муунга бөлүп окууга үйрөтүү иштерине материалдар берилсе, алиппеден кийинки мезгилде тексттер берилген. Бирок И. Арабаевдин алиппесиндеги тексттерди, негизинен, жомок, санат ырлары, макал-лакаптар, табышмактар менен бирге эле малчылык, дыйканчылык, кен байлыктар ж. б. жөнүндөгү маалыматтар түзсө, К. Тыныстановдун «Окуу-жазуу бил» окуу китебинде бардыгы 33 текст берилип, алардын жарымына жакыны Кеңеш өкмөтүнө, Ленинге, комсомолго, өзгөрүшкө ж. б. арналган темадагы тексттер болгон.

«**Жаңы айыл**» деп аталган латын графикасында басылган окуу китеби кыргыз тилин окутууга түздөн-түз тиешеси жок. Титулдук бетинде жазылып тургандай окуу китеби азыркы түшүнүк менен айтканда «Адабий окуу китеби».

«**Тил сабагы**» окуу китебинин мазмунунда айтылып тургандай, китептин максаты тилдин заңын, окууну жана жазууну гана үйрөтпөстөн, балдардын тилинин тез жана туура өсүшүнө кол кабыш кылуу деп баса белгилейт автор.

Тилди, тил кубулуштарын текст аркылуу жана текст менен биримдикте окутууну азыркы методика илими да өтө алгылыктуу деп эсептеп, ага келечектүү маани берет. Демек, мындан дээрлик 90 жыл мурда К. Тыныстанов эне тилди окутууга сунуш кылган дидактикалык жол-жоболор бүгүнкү күндө да кыргыз тилин азыркы суроо-талаптарга шайкеш окутууда кызмат кылышы, жарактуу болушу менен педогогикалык баалуулуктарга, актуалдуулукка ээ деп айтууга толук негиз бар.

К. Тыныстановдун «**Кыргыз тилинин морфологиясы**» (1936) (5- жана 6-жыл үчүн тил сабактары) окуу китебинин дидактикалык жабдылышы. К. Тыныстановдун морфология боюнча жазган бул окуу китебинин негизги 2 өзгөчөлүгүн баса белгилегибиз келет:

1. Окуу китеби «Кыргыз тилинин морфологиясы» деп аталганы менен, анда салттуу болгон морфологияга гана байланыштуу темалар, материалдар каралбастан, кыргыз тилинин фонетикасына, грамматикасына, синтаксисине байланыштуу илимий маалыматтар камтылган;
2. «Кыргыз тилинин морфологиясы» окуу китебинин монографиялык мазмунда жана түзүлүштө болгондугунда. Башка бардык окуу китептеринде анын мазмундук жактан дидактикалык жабдылышына көңүл бурулуп, ар кандай темадагы тексттер, көнүгүү иштери, суроолор менен тапшырмалар, корутундулар, байкоолор, суроолор жана кызматтар сыяктуу окутууга, үйрөтүүгө багытталган иш-аракеттерге такай

көңүл бурулса, морфологияда андай маалыматтар дээрлик жок. Ар бир тема боюнча мисалдар, айрым учурда таблицалар берилген. Мунун өзү окуу китебин толугу менен монография катары кароого болот[2].

К. Тыныстановдун «**Кыргыз тилинин синтаксиси**» (1936) окуу китебинин дидактикалык негиздери.

Билим берүү, окутуу иштеринин технологиясы канчалык өнүкпөсүн, окутуунун электрондук-компьютердик жетишкендиктери баш болгон окутуунун каражаттары канчалык байып көбөйбөсүн, окуу китептери жана окуулуктары сабак өтүүнүн негизги жана эң кеңири тарап, дайыма колдонгон каражаты катары кала бере тургандыгын турмуш өзү көрсөтүүдө. Ошол эле учурда окуу китептеринин сапатын өркүндөтүү структуралык мазмундун жеткиликтүүлүгүн, ийкемдүүлүгүн арттыруу боюнча проблемалар дайыма болуп келе жатат. Бул табигый көрүнүш. Анткени коомдун өнүгүшү билим берүү тармагында да өзгөрүүнү, коомдук талапка ылайыктууну талап кылгандыктан, окуу китептерине коюлуучу талаптар да дайыма жаңыланып, дайыма кошулуп турат. Ошондон улам, жалпы эле педагогика илиминде дайыма болуп туруучу окуу китептеринин проблемасы деген көйгөйлүү маселе бар. Бул маселе кыргыз тили окуу китептеринен да кыйгач өтө албайт.

К. Тыныстановдун “Кыргыз тилинин синтаксиси” аттуу окуу китебинде дидактикалык талаптардын кайсылары сакталгандыгына саресеп салсак.

1. Темалардын кыска, так коюлушу

Биздин пикирде, бул К. Тыныстановдо толук сакталган же автор аны толук сактоого аракет кылган. Мисалы, жалаң сүйлөм, сүйлөм жөнүндө жалпы түшүнүк, ээ, баяндооч, айкындооч, этиштин түрлөрү айкындоочтун түрлөрү, жөнөкөй сүйлөм, жайылма сүйлөм, логика, басым ж. б.

2. Окуучулар тарабынан аткарылуучу практикалык иштерге карата өтүлгөн теманын табиятын толук камтый алгыдай проблемалуу талаптарды коюу

Бул маселе да көңүл борборунда болгондугун төмөнкү материалдар далилдейт. Баш мүчөлөрдүн айкындоочторун схемага салгыла. Кыйыр айкындоочтор да, тике айкындоочтор да өз орундарында болсун; аңгеме катышкан сүйлөмдөрдүн баяндоочторун көчүрүп алгыла. Баяндоочтор сөздүн кайсы түркүмүнөн экендигин ажыраткыла; аңгемедеге сүйлөмдөр ыраатсыз түшкөн. Аңгемедеге пикир өз ордуна чыксын үчүн сүйлөмдөрдү өз ырааты менен түзгүлө; төмөнкү айрым сүйлөмдөрдөн бирикме сүйлөм жасагыла. Жалпылагыч ээлерди колдонуп баяндоочтордун аяктарын өзгөрткүлө; төмөнкү ырды кара сөзгө айландыргыла. Ар бир багыныңкы сүйлөмдөрдү кыстырынды кылып жазгыла.

3. Өтүлгөн материалдар менен ага карата аткарылуучу ар кандай көнүгүү, машыгуу тапшырмалардын тең салмактуулугун сактоо ж. б.

Касым Тыныстановдун сөз болуп жаткан окуу китебинде ар бир темага үчтөн кем эмес машыгуу үчүн көнүгүүлөр берилген. Ошондой эле теманын көлөмүнө жараша ылайыкталып тогузга чейинки көнүгүүлөр берилген.

4. Практикалык иштөөдө сунуш кылынган көнүгүүлөр же көнүгүүлөрдү топтомдору грамматикалык түшүнүктөрдү гана далилдеп көрсөтүү үчүн тандалбастан, окуучулардын сөз байлыгын, кеп маданияты менен байланыштуу кебин өстүрүү кызматына жараша тандоо.

Көнүгүүлөр ар түрдүү тексттерден, маселен, мал асыроочулук, утуш, өткөндү эске алуу, май майрамы, Кыргызстандын жери, дос жана душман, сырдуу канжар, эне тил

сабагында алыскы чыгышта, аюунун амалы ж. б. ошондой эле “Семетейден” үзүндү, диалог, ырлар, табышмак, тамсил жана сүйлөмдөрдүн жыйындысынан турган көнүгүүлөр орун алган.

5. Окуу китептеги ар бир көнүгүүлөр. Ага коюлуучу талаптар ички логикасы менен бир бүтүндүктү түзүүсү жана анда окуучулардын байланыштуу кебин өстүрүүчү. у тапшырмалар басымдуу болуп, грамматикалык материалдардын практикалык мүнөзүн ачып көрсөтүү ж. б.[3]

К. Тыныстановдо бул маселе оригиналдуу чечилген. Окуу китебинде “Төмөнкү аңгемедеги ойлор ыраатсыз түзүлгөн, анткени, аңгемедеги үч абзац өз орундарына жазылган эмес. Аңгемедеги сүйлөмдөр ыраатсыз түшкөн. Аңгемедеги пикир өз ордуна чыксын үчүн сүйлөмдөрдү өз ырааты менен түзгүлө”, -деген талап коюлган. Көнүгүүлөр мындай талап коюу, мындай мамиле жасоо кийинки чыккан окуу китептеринде дээрлик колдонулбай калган. Бул маселеге кайрадан кайрылышып, жаңы, сырттан келген, алгылыктуу, иш-аракет жактарын карап жаткандыгыбыз так эмес тарыхый чындыкты таануу.

Демек, кыргыз тили окуу китептерине коюлуп жаткан бүгүнкү күндүн талаптарынан эң орчундуулары К. Тыныстановдун окуу китептеринде эле аткарыла баштаган деп тыянак чыгарууга болот. Экинчиден, кызыл профессордун мыкты, алгылыктуу тажрыйбалары кийинки окуу китептеринде дээрлик колдонулбай калгандыгы өкүндүрөт.

Ал эми биз жогоруда келтирген С. Үсөналивдин койгон талаптарынын негизи да К. Тыныстановдо камтылган деп айтууга болот. Анткени, тунгуч профессордун окуу китебиндеги лингвистикалык-теориялык маалыматтар, алардын практика менен күндөлүк турмуш ишмердүүлүгү менен болгон байланыштарын, карым-катыштарын көнүгүүлөр, суроо-талаптар жана кортундулар аркылуу, ошол кездин деңгээлинен алып караганда мыкты берген. Биздин максат К. Тыныстановдун тажрыйбаларын, эмгектерин ар тараптан терең иликтеп, бүгүнкү талапка жооп берүүчү жагдайларын иргеп алып, окуулукарды иштеп чыгууда колдонууга сунуш кылуу. Айтылган пикирдин керектүүлүгүн далилдөө үчүн бүгүнкү күндө колдонулуп жаткан (2000-жылдан берки) окуу китептери аталган талаптарга канчалык даражада жооп берип жаткандыгына кайрылуу зарыл[4].

К. Тыныстановдун бул окуу китебинде таанып билүү иш-аркеттеринин дидактикалык баскычтарды ошол кезде эле, тагыраак айтканда, ХХ кылымдын 20-30-жылдарында сабаттуулукка үйрөтүүгө негизги басым жасоо менен кошо анын илимий негизин түшүндүрүүгө жана методикалык жактан өздөштүрүү үчүн негизги басым жасалганын көрүүгө болот. Айтмакчы, бул таанып билүү процесси – практикалык иш-аракетте гана ишке ашаары белгилүү. Анда алдын ала таанып билүүгө умтулуу талабын коюу, айкын максаттарды, логикалык түрдүү мотивдерди аныктоо жүргүзүлөт. Мунун баары ар бир окуучунун жекече чыгармачылык ишин өнүктүрүүгө зор өбөлгө түзөт – дейт, проф. С. Рысбаев. К. Тыныстановдун бул окуу китебиндеги тилдик материалдардын берилиши, ага машыгууга берилген көнүгүүлөр курулай кайталанган сүйлөмдөрдүн жыйындысы эмес, анын маңызын ачкан ар түрдүү темадагы тексттердин берилиши – бул окуу китебинин илимий негизин түшүндүрүүгө карата анын методикалык негизде да атайын көңүл бурулганын белгилей кетели. “Эне тилдин крeмeт байлыгына сугарылып, ийкемдүү жазылган окуу китептеринде автордун калемине таандык жакшынакай ырлардан, текст-аңгемелерден, заметка-этюддардан тышкары элдик макалдар, табышмактар, ырлар, жомоктор маселени окурмандардын жеңил жана бекем өздөштүрүүсүнө көмөктөшүп турат. Тилдик көрүнүштөргө берилген аныктамалар жана алардын атоолору (терминдер) К.

Тыныстанов тарабынан алгач колдонулуп, объектинин табиятынан алынгандыгы менен гана эмес, ага толук дал келиши менен да айырмаланат”. Окуу китептерине болгон жалпы талаптарга К. Тыныстановдун бул окуу китеби илимий негизде анын теориялык, методикалык, дидактикалык жактан иштелген, мазмундуу жана тексттерге бай жазылган эмгек. Бул окуу китебиндеги тилдик материалдардын берилиши, машыгууга берилген көнүгүүлөр тажатма сүйлөмдөрдүн жыйындысы эмес, ар түрдүү темадагы тексттердин берилишин бул окуу китебинин негизги окуу каражаты катары маанисин көрсөтүп турат[5].

Бүгүнкү күндө кыргыз тили боюнча окуу китептеринин тарыхын иликтеп жазган профессор А. Осмонкуловдун эмгектеринен башка илимий-изилдөөлөр жүргүзүлө элек. Аталган окумуштуунун бул проблемага арналган эмгектеринде да белгилүү себептер менен К. Тыныстановдун окуу китептери жөнүндө кеңири сөз болгон эмес. А чындыгында, К. Тыныстановдун кыргыз тили боюнча калтырып кеткен мурастарынын негизин окуу китептери түзөөрүн коомчулук билет. Демек, алгачкы профессордун окуу китептерин илимий-методикалык, педагогика-дидактикалык багытта изилдөөнүн бүгүнкү күн үчүн да кызмат кылуучу алгылыктуу жактары болсо, аларды практикада колдонууга неге болбосун?

К. Тыныстанов өзүнүн окуу китептерин иштеп чыгууда, ага чейинки бул багыттагы эмгектер менен толук таанышып, аларды кыргыз тилине мумкүн болушунча ылайыкташтырууга жетишкен. Айрыкча, казактын улуу агартуучусу Ахмед Байтурсунов түзгөн окуу китептерин үлгү катары пайдаланып, бирок илимий-грамматикалык маалыматтарды алда канча тереңдетип берүүгө жетишкен. К. Тыныстановдун окуу китебинин жалпы көлөмү 8, 5 басма табактан бир аз ашыгыраак болуп, синтаксистин бардык маселелерин камтыган.

Берилген көнүгүүлөрдөгү дароо белгилеп көрсөтүүлүчү алгылыктуу жагы – алардын бардыгынын тексттер менен берилиши. Көнүгүүлөрдө учураган ар бир сөздөрдүн жана сөз айкаштарынын өздөрүнө таандык болгон лексикалык маанилери менен гана түшүнүктөрүн аныктоо жана аларды билүү, өздөштүрүү менен гана чектелип калуу жетишсиз болуп каларын кылдат түшүнгөн. Алардын табиятына таандык тилибизде орун алган маани-маңызын толук, ар тараптан кеңири түшүнүү, баамдап сезүү аракетинде алардын курчоосундагы бири-бири менен байланышын, мамилесин, катышын да камсыз кылган грамматикалык маанисин, алардын кызматы, ойногон ролу (сүйлөмдүн кайсы мүчөсү экени) текстте гана аныкталарын, жана сезилерин эске алып, текстте кошо берилгенин баса белгилей кеткибиз келет. Биздин пикирде, көнүгүү иштерине ушу сыяктуу белгилүү бир информация-маалыматты камтыган материалдарды берүүнү азыр да колдонуу зарыл. Анткени, азыркы кыргыз тилинин окуу китептеринде көнүгүүгө материалдарды берүүдө ар кайсы жазуучунун тигил же бул чыгармасынан алынган ар түрдүү сүйлөмдөрдүн жыйындысын сунуш кылышат. Албетте, мындай материалдар тилдик тигил же бул түшүнүктү өздөштүрүүгө көмөк көрсөткөнү менен, окуучууга керектүү информацияларды бере албайт.

К. Тыныстанов көнүгүү үчүн өзүнчө тексттерди сунуш кылуу менен билим берүүдө ага дагы кошумча толук кеңири маалымат берүүгө жетишкен. Ошондон улам, окумуштуу берилүүчү тексттерди тематикалык жактан терең талдоо менен тандап алган. Башкача айтканда, ар бир текст билим берүүчүлүк максатынан башка да ага кошумча эң зарыл болгон тарбиялык жана турмушта зарыл керектүү болуучу маалыматтар да кошо камтылганын эске алалы. Ушул максаттан улам, тексттерде жомоктук, тамсилдик материалдар, Ленин, партия тууралуу тексттер, айрым котормолор, жаныбарлардын жашоосу сыяктуу ар түрдүү тематикадагы маалыматтар бар. Берилген тексттердин тилди

үйрөтүүчүлүк милдети менен катар эле тилди өздөштүрүү жана өнүктүрүүчүлүк кызматы да эске алынган. Эгерде аталган окуу китебиндеги көнүүгүлөр үчүн берилген тексттерди өзүнчө топтоп бир жыйынтык катары карасак, ал мектеп окуучулары үчүн керектүү болгон айрым энциклопедиялык маалыматтарды да бере алат. Тексттердин дидактикалык кудурет-күчү да ушул маалыматтар менен бааланат[6].

К. Тыныстановдун берилген тексттер боюнча сунуш кылган көнүгүү иштери да ар түрдүү. Мисалы, “Сүйлөм жөнүндө жалпы түшүнүк” деген тема боюнча жети текст берилген. Биринчи тексти окуучулар окуп чыгып, мазмунун түшүнүп, ошону менен бирге эле тексттеги сүйлөмдөрдүн чегин ажыратып, тиешелүү тыныш белгилерин коюу талабын коет. Мындай көнүгүү иштерин жүргүзүү менен окуучулар сүйлөм эмне, анын чектерин, коюлуучу тыныш белгилери жөнүндө кошумча түшүнүк алышып, билимдерин теориялык жана практикалык жактан бекемдөөгө өбөлгө түзүлөт. Ал эми экинчи көнүгүү да бүтүн текст түрүндө берилсе да, андагы абзацтар алмаштырылып берилген. Мында окуучулар тексттеги баш аламан абзацтарды маанилик-мазмундук жактан талдоо аркылуу аларды логикалык жактан өз ордуларына коюу керек. Мындай тапшырма берилүү менен автор окуучуларды маалымат-информация, маанилик стидик жана грамматикалык жактан бир бүтүндүккө бириккен бирдик экендигин түшүндүрүү максатын койгон. Ошол эле учурда аталган тапшырманы аткарууда окуучулар өз алдынча ой жүгүртүп, белгилүү бир тыянак чыгарууга үйрөнүшөт жана машыгышат. Демек, билим берүүдө окуучулардын жеке ишмердүүлүктөрү да чоң мааниге ээ болот[7].

Аталган тема боюнча берилген кийинки көнүгүү текстте аткарылуучу иштер мурункулардан дагы айырмаланат. Тагыраак айтканда, түзүүчү тарабынан тексти түзүп турган сүйлөмдөр атайлап чаташтырылган. Окуучунун милдети ал сүйлөмдөрдү өз-өз ордуна коюу менен кайра түзүп, аларды талдоо аркылуу логикалык жактан мазмунун айтып берүүлөрү керек. Келтирилген мисалдардан эле окуучулардын жекече иштеп, ар бир проблема боюнча өз алдынча тыянак чыгарууга үйрөтүүнү башкы максат кылгандыгы көрүнүп турат.

Дидактиканын талабы боюнча мугалим жана окуу китеби материалдарды толук түшүнүү үчүн, баарыдан мурда, окуучунун кабыл алуусуна, ишмердүүлүгүнө, анын өсүп-өнүгүшүнө, жетилишине таянышы керек. Окуучулардын ишмердүүлүктөрүн активдештирүүнүн негизги жолдорунун бири өз алдынча иштөөгө, жекече тыянак чыгарууга, машыгууга көндүрүүдө турат.

Окуу китебинде көнүгүүгө берилген тапшырмалар менен окуучулардын ой жүгүртүү жөндөмүн өстүрүү, алардын тактоо жана айырмалоо мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу, ошону менен бирге эле тексттердин мазмуну аркылуу окуучулардын кругозорунун кеңейишине жана алардын ар түрдүү информация алышына өбөлгө түзөт.

К. Тыныстановдун окуу китептериндеги көнүгүүлөрдү терең талдоо аркылуу азыркы кыргыз тили боюнча окуу китептери кадимкидей кызмат кылуучу дидактикалык идеяларды алууга болот. Бул багыттагы иштерди дагы улантуунун жана өнүктүрүүнүн зарылдыгы бар экендигин баса белгилей кеткибиз келет.

Адабияттар:

1. Абдыкалыкова А. А. К. Тыныстановдун кыргыз тили боюнча окуу китептери жана эмгектери//Эл агартуу, 1997. №10-12, 52-66-бб.

2. Абдыкалыкова А. А. Касым Тыныстанов жана кыргыз тил илиминин айрым маселелери (фонетика, морфология жана терминология). Монография. Б.: 2003. 160б.
3. Осмонкулов А., Жалпы билим берүүчү мектептерде кыргыз тилин окутуунун тарыхы. – Б.: 2006. – 424 б.
4. Раева Т. Т. Орус мектептеринин башталгыч класстарына арналган кыргыз тили окуу китептеринин илимий-методикалык негиздери: пед. илим. канд. дисс. автореф: 13. 00. 02. – Б., 2005. – 19 б.
5. СыдыкбаеваБ. Ш. Касым Тыныстановдун алгачкы окуу китептеринде колдонулган дидактикалык принциптер [Текст]/ Б. Ш. Сыдыкбаева // Түрк тилдери жана адабияты. Жыйнак. – Б., 2003. – 349 - 354-б.
6. Токтомамбетов А. Д. Кыргыз башталгыч класстары үчүн адабий окуу китептеринин дидактикалык негиздери: пед. илим. канд. дисс. автореф. 13. 00. 01. – Б., 1995. – 19 б.
7. Тыныстанов К. Кыргыз тилинин морфология. – Ф.: 1934.
8. Тыныстанов К. Кыргыз тилинин синтаксиси. – Ф.: 1936.
9. Тыныстанов К. Алгачкы эмгектер. – Б.:Кыргызстан – Соросфонду, 2001. – 372 б.

Рецензент: к. филол. н., доцент Абдыкалыкова А. А.
